

De indrukwekkende duinen van de Koerse Schoorwal

Foto: Luc Geelen

Tekst: Luc Geelen en
Vincent van der Spek

De Koerse Schoorwal, de duinstrook op de grens van Litouwen en de Russische enclave Kaliningrad, is ronduit indrukwekkend. Enorme stuifduinen worden afgewisseld met bossen waar wilde zwijnen en elanden rondlopen. En het water is altijd dichtbij. Aan de westkant ligt de Oostzee, aan de oostzijde de Koerse Haf, grootste lagune van Europa.

De Koerse Schoorwal, ook wel bekend als de Curonian Spit, Kurische Nehrung of Kuršių Nerija, is een 97 kilometer lange strook zand aan de Oostzee die nergens meer dan 3,5 kilometer breed is. De verdeling tussen de Litouwse en Russische zijde is nagenoeg eerlijk: de grens ligt ongeveer halverwege. De Koerse Haf, de

grootste zoetwaterlagune van Europa, wordt gevoed door de rivieren Nemunas en Minije. Aan de westkant ligt de Oostzee, waar in de winter enorme aantallen zee-eenden verblijven. Op het eindeloze strand heb je kans op het vinden van barnsteen. Volgens een oude legende werd de spit lang geleden gevormd door Neringa, een jonge reuzin die het zanderige schiereiland creëerde om zo de baai tegen de stormachtige zee te beschermen. Daarmee zorgde ze voor een veilige woonplek voor de vissers. Maar in werkelijkheid is dit natuurverschijnsel zo'n 5000 jaar geleden ontstaan door een smeltende gletsjer die zand bijeendreef.

Duinen van wel 60 m hoog

De duinen zijn een zeer opvallend element in het landschap. Alle stadia van duinvorming zijn aanwezig. »

Van jonge duintjes, ontkalkte duin-graslanden tot beboste duinen. Maar bijzonder indrukwekkend zijn vooral de enorme stuivende loopduinen tot wel 60 meter hoog aan de oostzijde, die zich als het ware in de lagune storten. In 1991 werd het Kuršių Nerija Nationaal Park opgericht om dit waardevolle landschap te behouden. Ook aan de Russische zijde is het gebied beschermd als Nationaal Park. De oppervlakte van het Litouwse Nationale Park is ruim 26000 ha, waarvan bijna 10000 hectare land en ruim 16000 hectare water. Het Litouwse deel van de Koerse Schoorwal is tevens onderdeel van het Natura 2000 netwerk van beschermde Europese natuurgebieden. Er komen elf beschermde habitats van Europees belang voor. Deze habitats zijn de thuisbasis van zeldzame en kenmerkende soorten insecten, vogels en planten. Verder zijn er maar liefst 37 soorten zoogdieren waar te nemen (waarvan 31 op de Litouwse Rode Lijst), waaronder vossen, hazen, zwijnen, bevers, reeën, edelherten en elanden. Opmerkelijk genoeg zitten er vanwege het winterse sneeuwdek en de lange koude geen konijnen.

Vogelparadijs

Wij waren eind september 2014 op de Koerse Schoorwal en het was duidelijk dat dit een waar paradijs voor voge-

laars is! Omdat vogels grote oppervlakten water liever mijden, vormt de Schoorwal als het ware een trechter waar veel trekvogels samenkomen. Jaarlijks vliegen hier miljoenen trekvogels overheen. Daardoor waren we getuige van grote concentraties migrerende zang- en roofvogels. Grote zwermen vinken, sijzen, graspiepers, goudhanen en mezen worden vooral in de herfst gezien. Sperwers volgen deze vogels. Maar ook kraanvogels, buizerds, visarenden en kiekendieven zweven aan de hemel. Het ondiepe water van de lagune is favoriet bij verschillende soorten eenden, futen en wilde zwanen. Boven de lagune en in de aangrenzende Nemunas Delta zie je regelmatig zeearenden. In de spectaculaire, weidse delta ligt het vogelringstation Ventės Ragas en in het Russische deel van de Schoorwal het vogelringstation van Rybachy. Met grote fuikvallen worden in Kaliningrad misschien wel de grootste aantallen trekvogels op aarde gevangen, gewogen en geringd (zo'n 50.000 per jaar). Met enige regelmaat duiken geringde vogels van daar op in Nederland. Bezoekers krijgen tegen een kleine vergoeding een rondleiding.

Cultuur en tradities

Niet alleen de natuur, maar ook het culturele erfgoed is van internationale betekenis.

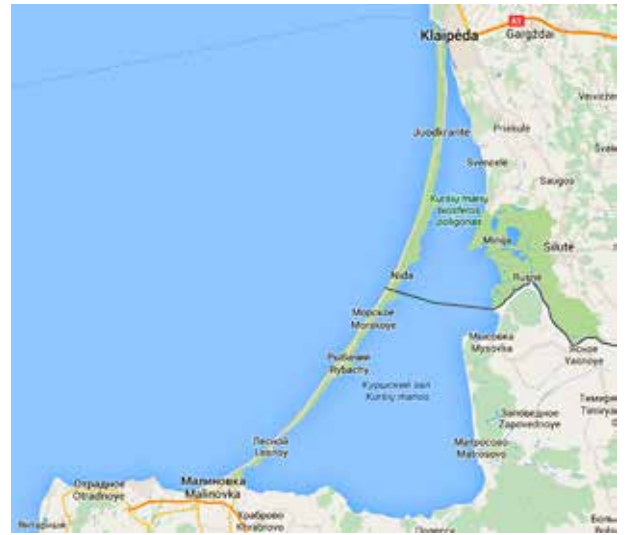

In 2000 werd het 'cultuurlandschap' van de Koerse Spit ingeschreven op de UNESCO World Heritage List. Menselijke bewoning op het langgestrekte schiereiland gaat terug tot de prehistorie. Gedurende deze periode werden de bewoners voortdurend bedreigd door de natuurlijke krachten van wind, zand en golven. Hele dorpen werden bedolven onder het zand. Bewoning is alleen mogelijk gemaakt door onophoudelijke menselijke inspanningen om de erosie van de landtong te bestrijden, dramatisch geïllustreerd door aanhoudende stabilisatie- en grootschalige herbebossing projecten. 70 Procent van het landdeel

Zo zien loopduinen eruit. Ze stuiven op tot zestig meter hoogte, bedelven het landschap en storten zich in de lagune. Foto: Luc Geelen

Zo ziet de kustlijn eruit
op de grens van
Litouwen en Kaliningrad.
De landtong dreigt te
verdwijnen door erosie.
Kaartje: Google maps

De zeearend is de op één na grootste arend ter wereld met een spanwijdte van bijna tot tweeëneenhalve meter, die hem de bijnaam 'vliegende deur' heeft bezorgd. Het kauwtje dat met hem meevliegt maakt de verhoudingen duidelijk.
Foto: Joost van der Sluijs

voudig te bezoeken. Het Litouwse deel van de Kuršių Nerija valt echter binnen de EU en daarvoor geldt geen enkele reisbeperking. Voor iedereen die van reizen én van duinen houdt is een bezoek aan dit gebied van harte aanbevolen! ♦

Kijk voor meer informatie op de volgende websites:

Kursiu Nerija Nationaal Park: <http://www.nerija.lt/en>

Ringstation Ventès Ragas: <http://vros.lt/>

Ringstation Rybachy: <http://www.zin.ru/rybachy/general.html>

Littoral 2014: <http://balticlagoons.net/littoral2014/> •

van het Nationaal Park is bedekt met bos (6852 hectare), vooral naalddhout. Meer dan de helft van dit bos werd geplant om dorpen te beschermen en verstuiving te beteugelen. Het bestaat voornamelijk uit grove den en bergden, die werden geïntroduceerd sinds 1850. Twee vissersnederzettingen van het begin van de 19e eeuw langs de kust van de Koerse Haf zijn bewaard gebleven. De vissershofsteden bestaan uit traditionele houten woningen, donker gekleurd bruin en blauw en versierd met houtsnijwerk aan de gevels. Van bijzondere betekenis zijn de traditionele grafmarkers, bekend als *kriktai*. Dit zijn houten planken versierd met bloemen, hartjes en dierlijke motieven, zoals silhouetten van vogels. De vissersboten waren een soort platbodems, en elk dorp had zijn eigen symbool in de top van de mast. Duitsers - ooit was dit gebied in Duitse handen - verwijzen vaak naar de Kurische Nehrung als woonplaats van de schrijver Thomas Mann.

Bereikbaarheid

De Koerse Schoorwal is prima te bereiken via de Litouwse havenstad Klaipeda. Een voet- of autopont brengt je zo naar de overkant. Er zijn dorpen met hotelletjes, een camping, een informatiecentrum, wegen, wandel- en fietspaden en eindeloos veel strand. Het Russische Kaliningrad is vanwege visumperikelen niet een-

Luc Geelen en Vincent van der Spek zijn ecooloog bij Waternet en bezochten de Koerse Schoorwal tijdens het Europees kustcongres Littoral 2014

Het Russische deel van de Koerse Schoorwal. Foto: Luc Geelen

